

ગુજરાત સ્ટેટ લેવલ એલીજબીલીટી ટેસ્ટ

કોડ નં : ૧૫

વિષય : ગ્રંથાલય અને માહિતી વિજ્ઞાન

અભ્યાસક્રમ અને નમૂનારૂપ પ્રશ્નો

Note: There will be two question papers, Paper—II and Paper—III. Paper-II shall consist of 50 objective type compulsory questions based on the subject selected by the candidate. Each question will carry 2 marks. Paper-III will consist of 75 objective type compulsory questions from the subject selected by the candidate. Each question will carry 2 marks. All questions of Paper-II and Paper-III will be compulsory, covering entire syllabus (including all electives, without options).

પ્રશ્નપત્ર-૨ અને પ્રશ્નપત્ર-૩ (ભાગ અ અને ભાગ બ)

વિભાગ-૧

- માહિતી, માહિતી વિજ્ઞાન માહિતીનો સમાજ
- માહિતી સામગ્રી સ્તોત્ર/સાધનો
- માહિતી સ્થાનાંતર પ્રક્રિયા વ્યુત્પત્તિ, સંગ્રહ અને વિતરણ પ્રક્રિયા
- પરિયોજના, વ્યવસ્થા, સામાજિક અને આર્થિક વિકાસ
- તકનીકી પરિવર્તન ઔદ્યોગિક પરિવર્તનમાં માહિતીનો કાળો
- સંદેશા વ્યવહાર માર્ગમાં આવતી અડચણો
- સમાચાર- ની ચેનલ્સ વિતરણ, વ્યવસ્થાની અડચણો
- ભૌષિક હક્કો - વિચાર, કોપીરાઈટ સેન્સરશીપ છાપેલા અને નહી છપાયેલાં (Book Non Book Materials) દ્રશ્ય-શ્રાવ્ય સાધનો રાષ્ટ્રીય કક્ષાએ ગ્રંથાલય અને માહિતીની નીતિઓ રાષ્ટ્રીય ક્ષેત્રે ગ્રંથાલય અને માહિતી વિજ્ઞાનનાં નીતિમત્તાના ધારા-ધોરણો

વિભાગ-૨

- ગ્રંથાલય વિજ્ઞાનનાં પાંચ સૂત્રો
- ગ્રંથાલયનો ઉપયોગ, સ્તોત્ર અને આયોજન
- ભારમાં ગ્રંથાલય ધારો અને ગ્રંથાલયોની યજ્ઞવળ
- ગ્રંથાલયસેવાનો ન્યાય
- ભારતમાં ગ્રંથાલય અને માહિતી વિજ્ઞાનનો અભ્યાસ
- વ્યવસાયિક ગ્રંથાલય અને માહિતી
- ગ્રંથાલય સંગઠનો- ભારત, યુ.કે., યુ.એસ.એ., આઈ.એમ.એ., આઈસીલીક, આઈટલીસ, સીસ, લા, એસલીક, સ્લા, એ.એલ.એ.
- આંતરરાષ્ટ્રીય કક્ષાના ગ્રંથાલય સંગઠનો અને સંસ્થાઓ - ફીડ, ઈફલા અને યુનેસ્કો

This Gujarati translation of syllabus is based upon the English version available at www.msubaroda.ac.in which should be referred in case of any doubt.

વિભાગ-૩

- માહિતી સ્તોત્રો - પ્રાથમિક, માધ્યમિક અને તૃતીયકક્ષા લેખો અને સામગ્રી
- સંદર્ભ સ્તોત્રો- જ્ઞાનકોષ (વિશ્વકોષ), શબ્દકોષ, ભૌગોલિક સ્તોત્રો
- જીવન ચરિત્ર સ્તોત્રો - વાર્ષિકી ગ્રંથો/પંચાગ શબ્દકોષ, અને માહિતી પુસ્તિકા
- આંકડાકીય (મુખ્ય આકૃતિઓ અને મૂલ્યાંકન)
- વાઙ્મય સૂચિ સ્તોત્રો - વાઙ્મય સૂચિ સંઘસૂચિ સામાયિકનું નિર્દેશીકરણ અને સાર સંક્ષેપીકરણ (મુખ્ય આકૃતિઓ અને મૂલ્યાંકન)
- ઈ.લેખો, ઈ.પુસ્તકો, ઈ.સામાયિકો
- આધાર સામગ્રી - વાઙ્મય સૂચિ આંકડાકીય અને પૂર્ણગ્રંથોનું મૂલ્યાંકન

વિભાગ-૪

- સંદર્ભ અને માહિતી સેવાઓ સંબંધિત સેવાઓ
- વાઙ્મય સૂચિ સેવા નિર્દેશીકરણ અને સાર સંક્ષેપીકરણ
- સેવા, અદ્યતન અવબોધન સેવા (CAS)
- પસંદગી યુક્ત પ્રચાર માહિતી, સારસેવા, વિષય અહેવાલ
- સંબંધિત સેવાઓ (ઓનલાઈન સર્વિસ)
- અનુવાદ સેવાઓ
- પ્રતિનિર્માણ સેવાઓ

વિભાગ-૫

- જ્ઞાન અને માહિતી સેવાઓનું સંચાલન
- વિષય નિર્માણની પ્રક્રિયાઓ
- ગ્રંથાલ વર્ગીકરણ સૂત્રો અને સિદ્ધાંતો
- ગ્રંથાલય વર્ગીકરણ પદ્ધતિઓ-ડી.ડી.સી., યુ.ડી.સી. અને સી.સી.
- ગ્રંથાલય સૂચિકરણ સૂત્રો અને સિદ્ધાંતો
- ગ્રંથાલય સૂચિકરણ પદ્ધતિઓ સી.સી.સી. અને એ.એ.સી.આર.-II
- વાઙ્મય સૂચિ સંગ્રહ
- પ્રમાણ અને ધોરણો - આંતરરાષ્ટ્રીય માનાંક (ધોરણો) આઈ.એસ.બી.ડી.એસ. (ISBDS) માર્ક(MARC), સી.સી.એફ.(CCF)
- નિર્દેશીકરણ - પ્રી. કોઓર્ડિનેટ, પોસ્ટ કોઓર્ડિનેટ પૂર્વભૂમિકા, પ્રાશ્ચાત ભૂમિકા
- શબ્દસંડોળ નિયંત્રણ - પર્યાયવાચી શબ્દ સૂચિકોશ, વિષયમથાળાસૂચિ
- આધાર સામગ્રી - શોધનીતિ, સંચાલન, જ્ઞાનસંચાલન

વિભાગ-૬

- સંચાલન વ્યવસ્થા, સિદ્ધાંતો કાર્યો, મુખ્યહેતુઓ
- આયોજન માળખાકીય વ્યવસ્થા
- નિર્ણય શક્તિ

- અધ્યયન પદ્ધતિ - પૃથ્થકરણ, મૂલ્યાંકન અને આકૃતિઓ
- વિષય સંગ્રહનો વિકાસ - પુસ્તકો, સામાયિકો - અગ્રંથ સામગ્રી વિષય, પસંદગી
- પુસ્તકોખરીદી પ્રક્રીયા
- ISBN, ISSN, પ્રકાશકનું સૂચિપત્રક
- કર્મચારીગણનું સંચાલન કર્મચારીગણનું આયોજન
- સેવાનું પૃથ્થકરણ, સેવાનું વિસ્તૃતીકરણ, પસંદગી, ભરતી, હેતુલક્ષી તાલીમ અને વિકાસ
- કર્મચારીગણનું કાર્ય નેતૃત્વ અને યોગ્યતાનું મૂલ્યાંકન
- યોગ્ય વ્યક્તિનું પ્રતિનિધિત્વ
- નાણાંકીય વ્યવસ્થા, સમય યુક્તિ, ભંડોળના પ્રકાર, આવક-જાવકનાં લાભોનું પૃથ્થકરણ
- પર્ટ (PERT) સી.પી.એમ.(CPM)
- ગ્રંથાલયભવન અને સાધન સામગ્રી
- ગ્રંથાલયો/માહિતી કેન્દ્રો ની સેવાનું મૂલ્યાંકન
- માહિતી બજાર વસ્તુલક્ષી અને સેવાઓ
- ટોટલ ક્વોલીટી મેનેજમેન્ટ (TQM)

વિભાગ-૭

- તકનીકી ઔદ્યોગિક માહિતી - વિભાગ સમાજ પર તેની અસરો માહિતીની અગત્યતા
- ગણકયંત્ર - હાર્ડવેર, સોફ્ટવેર, સંગ્રાહક વિભાગ, નિવેશ (ઈનપુટ), નિગમ (આઉટપુટ) વિભાગ
- સંદેશાવ્યવહાર સંચાલન- માધ્યમ સ્વીચીંગ સીસ્ટમ, બેન્ડવીડ્થ, મલ્ટીપ્લેક્સીંગ મોડ્યુલેશન, પ્રોટોકોલસ, વાયરલેસ કોમ્યુનિકેશન
- ફેક્સ, ઈમેલ, ટેલી-કોનફરન્સીંગ/વીડીયો કોનફરન્સીંગ, ટેલીટક્ષીર, વીડીયો ટેક્ષી, વોઈસ-મેઈલ
- માળાખીય સાધનોનું કાર્ય પ્રકાર વિભાવના - વર્ણન, લાન(LAN), માન(MAN), વાન(WAN)
- હાઈપર ટેક્ષીર, હાઈપર મીડીયા, મલ્ટીમીડીયા
- ઈન્ટીગ્રેટેડ સર્વિસ ડીજીટલ નેટવર્ક(ISDN)
- ઓપન સીસ્ટમ ઈન્ટરકનેક્શન (OSI)

વિભાગ-૮

- ગ્રંથાલય યાંત્રીકરણ-યાંત્રીકરણનો વિસ્તાર આયોજન હાર્ડવેર, સોફ્ટવેર પસંદગી ઓપેક (OPAC)
- સંગઠનોનું કાર્ય
  - અર નેટ (ERNET)
  - નાઈસ નેટ (NICENET)
  - ડેલ નેટ (DELNET)
  - જે નેટ (JANET)
  - બ્લેઈઝ (BLAISE)
  - (OCLC)
  - ઈનફ્લીબનેટ (INFLIBNET)

- ઈન્ટરનેટ - સાધનો, સેવાઓ, ઓનલાઇન, વેબ બ્રાઉઝર્સ, શોધ પ્રક્રીયા મેટા-ડેટા, ડીજીટલ ઓબ્જેક્ટ, આઈડન્ટીફાયર (DOI)
- રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય માહિતી ની પદ્ધતિઓ - નિસ્સાત, નાસડોક, ઈન્સડોક, ડેસીડોક, ઈનીસ, એગ્રીસ, મેડલર્સ, ઈનસપેક

વિભાગ-૯

- સંશોધન ના પ્રકાર - મૂળાહેતુ, પ્રક્રીયા
- સંશોધનની યોજના વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિ, ધોરણો, આધાર સામગ્રી નમૂના પદ્ધતિ
- સંશોધન પદ્ધતિઓ - ઈતિહાસ, વિસ્તૃતીકરણ અંગત અભ્યાસ, સર્વેક્ષણ, તુલનાત્મક અને પ્રયોગાત્મક
- આંકડાકીય પદ્ધતિઓ, આધાર સામગ્રીનું પૃથ્થકરણ
- અહેવાલ લેખન
- ગ્રંથાલય અને માહિતી વિજ્ઞાનની સેવાઓ અને સંશોધન પદ્ધતિઓ
- બિબ્લિયોમેટ્રીક્સ

વિભાગ-૧૦

- ગ્રંથાલય ના પ્રકાર : રાષ્ટ્રીય, સાર્વજનિક શૈક્ષણિક અને સંશોધનાત્મક ગ્રંથાલયોનું માળખું અને કાર્યો યાંત્રીક ગ્રંથાલય વિભાવના
- પ્રત્યક્ષ ગ્રંથાલય વિભાવના
- ઉપભોક્તાના પ્રકાર, ઉપભોક્તાનો અભ્યાસ, ઉપભોક્તાઓની કેળવણી
- ઉચ્ચત્તર કેળવણી સંસ્થાઓમાં ગ્રંથાલયો અને માહિતીકેન્દ્રોની વૃદ્ધિ અને વિકાસમાં યુનિવર્સિટી ગ્રાન્ટ કમીશન (યુ.જી.સી.)નો ફાળો
- રાજ્ય રામમોહન રોય લાયબ્રેરી ફાઉન્ડેશનનો ગ્રંથાલયક્ષેત્રો ફાળો.